

August Varenius   Stephanus Masius

De Targumim Seu Paraphrasibus Bibliorum Chaldaicis Exercitatio Philologica

Rostochi[i]: Richelius, [ca. 1665]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738041262>

Druck   Freier Zugang

Kert. H. Kasius

A. Varenius.

Q. U. theol. 1644. 65 / f.

72
DE
TARGUMIM

SEU PARAPHRASIBUS BIBLIORUM
CHALDAICIS
EXERCITATIO PHILOLOGICA

Quam

Juvante Deo

sub PRÆSIDIO

VIRI

Plurimum Reverendi, Amplissimi

atq; Excellentissimi

DN. AUGUSTI VARENI,

SS. Theol. D. Hebraicorum & Catech. Christ.

Profess. Ducal. ordin.

Præceptoris, Fautoris ac Hospitis sui venerandi

placidæ Συμφωνουμένων συγγραφῆς

exhibet

STEPHANUS MASIUS,

WISMAR, MEKLENB. Aut, & Resp.

Habebitur d. 26. Aprilis. hor. ab 8. mat.

In Collegio Majori.

☞ : ☞

ROSTOCHI,

Typis Johannis Richelii, Senatûs Typogr.

I. N. 7.

PRÆLOQVIUM.

quantus sit Versionum Orientalium usus, quantumq; pondus in vero vocum Biblicalium sensu eruendo obtineant, periti rerum æstimatores judicent; quippe quò propius ad Linguam Originalem accedunt, eò melius textum, ipsiusq; verum ac genuinum sensum exprimere solent. Inter omnes alias autem, quæ ex antiquissimis Orientalium monumentis, ad nostras manus pervenerunt,

Versiones V. T. Chaldaicas, camprimis priores, optimas esse, facile largientur, qui earum evolutioni aliquam operam impendunt. Ut autem quid de illis sentiendum sit constet, putavimus & nos operæ pretium facturos, si aliquid de earum Origine, Antiquitate, & cæteris, quæ circa hanc materiam moveri possunt controversiis, ex variis Autoribus in medium proferamus, & ad ulteriorem illarum illustrationem, symbolam quoque nostram conferamus. Hanc ipsam vero tractationem ad tria capita revocabimus, ubi in priore de Lingvâ & stylo Targumim, in posteriore de Autoribus, in ultimo de eorum Usu & Autoritate breviter pro nostra tenuitate agemus: Id quod SS. Trinitas in nominis sui gloriam cedere jubeat FELICITER!

CAP. I.

DE LINGVA ET STYLO TARGUMIM.

Nominis 𐤒𐤓𐤓 expositio, Etymologia & Homonymia proponuntur. Lingvæ Chaldaë (qua Targum conscriptum) etymon, Antiquitas, Dignitas & Facilitas. In varias eadem dispescitur Dialectos, de his variæ opiniones afferuntur, proponiturq; vera sententia. Stylus Paraphrastarum diversus. Stylus & inter-

A

pretandi

pretandi modus priorum, intermediorum, posteriorum.

§. 1. In accuratâ rei alicujus pertractatione, nominalem ejus explicationem præmittere solent, quotquot eam describere aggrediuntur, id quod & nos, antequam ad alia progrediamur, observabimus. Dicitur autem TARGUM in genere *qualibet Versio è textu Hebræo in linguam vernaculam*, sive ut Cl. Buxtorff. in Lex. Chald. Talmud. p. 2644. vertit, *expositio, seu translatio Lingua unius in alteram*, à Rad. Chald. **פירש** *parash*, *exponere, declarare, transferre, interpretari unam Linguam in aliam, vel per aliam*. Et licet vi etymii possit quæmquæ translationem denotare, eodemque sensu passim in Rabbînorum scriptis inveniatur, ut plurimum tamen, & **פירש** *parash* pro Paraphrasi seu Versione V. T. Chaldaicâ accipitur.

§. 2. Hæ itaque Paraphrases, cum Lingua Chaldæa sint conscriptæ, præmii loco de illâ ipsiusque etymo, tum de Stylo Targumim aliquid monendum est. Notum autem est, quod sicut omnes ferè Lingua à populis, v. g. Germanica à Germanis, Græca à Græcis &c. eâ loquentibus denominentur, ita & hæc Chaldæa à Chaldæis præcul dubio appellationis originem in se derivavit. Diu autem quæsitum, & adhuc quæritur unde Chaldæi olim sic dicti sint? Plerique Judæorum ex mente Rabbeni Saadja Gaon Dan. c. 2. v. 2. eos dictos volunt **כשרים** quasi **כשרים** *diabolo* **כשרים** *quod fecerint opera sua virtute Diabolorum*, Magia. n. admodum dediti erant. Alii ex Joseph. Antiq. Jud. libr. 1. c. 7. dictos volunt **כשרים** quasi **כשרים** *Arpachschadeos*, omittis tribus prioribus literis. Interpretes LXX. ut hanc appellationem quodammodo lenirent, **ש** in **ל** mutato pronunciarunt **כאל** *daire*, unde hodiernum etiam Chaldæi non autem Chasdæi appellantur. Quia autem istæ etymologia ab analogia Grammatica recedunt, verosimilius putamus **כשרים** eorumque linguam dici à **כשר** ejusdem gentis proavo, cujus mentio fit Gen. 23. v. 20. cui sententiæ ipse citatus R. Saadja. v. 10. l. c. subscribit **כשר** *id est, sunt ex prosapia Cesbed*. Commendatur autem hæc Lingua Chaldæa, cum quod adeo vicina sit Ebrææ, ut ejus
Filia

Filia nonnunquam ita loquendo audiat, multæq; voces, phrasæ, ac loquendi formulæ in Matre Ebræâ usitatæ, absq; hujus cognitione vix, ac ne vix quidem intelligi & explicari possint *Maier. part. 1. phil. Sacr. p. 328.* tum quod, licet neutiquam cum Myricæo dicamus eam primavam (id quod ejus figmentum fusè refutavit *Maier. l. c. p. 4 f. & fufius in part. II.*) egregiæ tamen sit *Antiquitatis*, *Gen. 31. v. 47.* Dignitatis, ac Facilitatis. Quod ad ejus *Dignitatem*, ea inde satis elucescit, quod eam ipse DEUS tribus V. T. canonis partibus, nempe *Lege Gen. 31. v. 47. Prophetis Jerem. 10. v. 11. & Hagiographis in Daniele à v. 4. cap. 2. ad cap. 8. in Esrà à v. 8. c. 4. ad v. 7. c. 7.* nobilitaverit, indeq; passim in Hebræorum scriptis his verbis commendatur: אֵל הָיָה לְשׁוֹן אֲרָמִית [סורסני] קָל בְּעִינֵינוּךָ

שִׁמְצֵינוּ בְּחֹרֶה כְּנִבְיָאִים וּכְתוּבִים שֶׁהֵקֵבָה חוֹלֵק לֹא כְבוֹד; id est, *Ne sit Lingua Chaldaea vilis in oculis tuis, quam invenimus in Leges Prophetis, & Hagiographis, quod sc. ei sanctus Benedictus impertiatur bonorem.* Nec de ejusdem Facilitate quispiam dubitabit, si Linguae Ebrææ cognitione instructus ad eam accedat, sic enim brevissimo temporis spacio, & ad hujus solidam ac perfectam cognitionem pervenire potest.

§3. Divisa autem est in plures Dialectos, prout ea diversis temporibus vel purior, vel impurior fuit. De numero verò istarum Dialectorum non conveniunt Autores. Communiter solent tres hujus Linguae Dialectos constituere, *Biblicam* sc. *Targumicam* & *Talmudicam*, utramq; deinde *Targumicam* & *Talmudicam* in *Babylonicam* & *Hierosolymitanam* distribuere. Alii aliter distinguunt. in *Babylonicam*, quam reliquarum quasi basin & fundamentum volunt, eamq; dividunt in *Priorem*, quâ Daniel & Esra magnam suæ historiæ partem descripserunt, & *Posteriorem*, quæ aliquot centenis annis post captivitatem Babylonicam in regionibus Judææ ac Babyloniâ in familiari loquendi usu existit. *Posteriorem* adhuc ulterius dividunt in *Targumicam*, quâ Talmud Babylonicum, attamen stylo impurissimo ex Ebræo sermone, variisq; Linguae Aramææ Dialectis misto, multis vocabulis Græcis, Latinis, Arabiis & Barbaris alijs paulò audacius assumtis, conscriptum est. II. In *Hierosolymitanam*, quâ postea Judæi in terrâ sanctâ ac His-

ac Hierosolymis colloquebantur: Hæc; Dialecto Targum Hierosolymitanum, Jonathanis in Legem, Targum librorum Hagiographorum, Chamesch Megilloth, Talmud Hierosolymitanum, Zohar &c. conscripta reperiuntur. III. Syriacam in specie sic dictam quæ secundum nonnullorum opinionem ipse Servator ac discipuli collocuti sunt (quam tamen erroneam esse ostendit Maierus part. 1. P. S. p. 108.) & post Apostolorum tempora N. T. ex archetypo Græco majori ex parte fidelissimè conscriptum est, teste Tremellio in præfat. N. T. Syr. huicq; distinctioni subscribit, eandemq; suo calculo comprobat Buxtorff. in consil. de studio Ling. Ebr. p. m. 151. Bartholomæus Maierus in parte 2. Phil. Sacr. à p. 40. ad 75. quinque enumerat, 1. Babylonicam 2. Chaldaicam seu Syriacam 3. Hierosolymitanam. 4. Antiochenam Comagenam seu Maroniticam (quæ eadem ipsa ac Syriaca in specie sic dicta) & 5. Talmudicam. Addit adhuc B. Gerhardus in methodo stud. Theol. p. 63. sextam, nempe *mediam inter Hierosolymitanam & Chaldaeam*. Per quam Targum librorum Hagiographorum R. Josephi intelligit: verùm nobis videntur duæ priores divisiones accommodatissimæ utpote ad quas cæteræ omnes facillimè reduci possunt. De Dialecto Galilæa cujus *Matth. 26. v. 73. Marc. 14. v. 70.* fit mentio (quia de eâ fusc h. l. agere nostri non est instituti) vid. Cl. Buxtorff. in *Lexic. Talmud.* p. 434. ff. & p. 2416. f.

§. IV. Illud etiam considerandum, quod Paraphrastæ nec eodem stylo utantur, nec eodem interpretandi modo. Possunt autem distingvi in Priores, Intermedios & Posteriores. *Priores* propius ad textum accedunt, quem ut plurimum *quædam* *moda* sequuntur & fidelissimè transferunt, stylo simpliciore, dialecto quoque Babylonicâ & ad Danielis & Esræ puritatem magis inclinante, quodammodo tamen impuriore magisq; variâ (cujus tamen varietas esset facilius, nisi eam pravi sæpe punctatores turbassent) utuntur. Hos inter præcipuus est Onkelos, quem sequitur Jonathan in Prophetis prioribus, ubi tum in verbis, tum in rebus factis simplex est, & posterioribus, ubi paulò liberior, allegoriis interdum favet. *Intermedii* magis adhuc à priore puritate deficiunt, nec priorum exemplo literaliter textum explicant, verbumq; e

bumque è verbo transferunt. Horum stylus conspicitur in Targum librorum Hagiographorum, in quibus tamen nec idem stylus nec sermonis genus. *Posteriores* respectu reliquorum stylo impurissimo, cui multæ extraneæ voces cum primis Græcæ sunt admixtæ, utuntur, & peculiare quoddam interpretandi, sive potius commentandi genus sibi reservârunt; magnam enim in suis translationibus adhibent libertatem, & ut proluxiores, ita difficiliore esse solent, ob nimiam sc. allegoariarum & Talmudicarum fabularum multitudinem. Hujus generis sunt Targum Hierosolymitanum, Pseudo-Jonathanis, Targum quinque Megilloth, seu libellorum Cantici, Ruth, Thren. Jerem. Eccles. & Esther. *vid. Hötting Thes. Phil. libr. 1. c. 3. sect. 1. p. 253. & Buxtorff. in Lex. Talmud. p. 1555.*

CAP. II.

DE ORIGINE ANTIQVITATE ET AVTORIBUS TARGUMIM.

Targumim non fuerunt tempore Esræ, multo minus ante eum. Totum V. T. non est in Ling. Chald. translatum. Onkelos non fuit Titi sororius, nec Aquilas. Commendatur ejus versio, ostenditur tamen eam non esse ἀναμάρτην, Jonathan non fuit Theodotion nec transtulit totam scripturam. Targum Pseudo-Jonathanis non esse veri Jonathanis asseritur. Refutantur rationes Helvici & Schikhardi pro Helvico. Targ. Hierosol. non est confundendum cum Jonathanis. Disquiritur de autore Targ. Hagiographorum. Jonathan non transtulit Psalmos. Targum Chamesch Megilloth describitur.

§. I. His expeditis, ad ipsius rei tractationem, unde digressi eramus accedemus. Et quidè si Originè Targumim perpendamus, non contemnendæ sunt Antiquitatis, utpote quorum usus non diu post captivitatem Babylonicam obtinuit. Constat enim tam ex sacris, quam Rabbiorum scriptis, Linguae sanctæ familiarem loquendi usum, qui tot seculis illibatus permanerat, in & post supra dictum septuaginta annorum diuturnum exilium, ob illam cum

Chaldaeis permistionem, à plebe Judaicâ, ita successu temporis im-
 mutatum esse, ut planè in Aramaeum seu Chaldaeum degeneraret.
*vid. Cl. Buxtorff. doctissimam de Linguae Ebr. dissert. §. 42. & Maier.
 part. 1. Phil. Sacr. p. 79.* Hinc ob maternæ Linguae oblivionem plebis
 quoque habenda erat ratio: hinc, ne sacram scripturam prorsus
 oblivioni traderet, factum, ut subsequenter temporibus V. T.
 in Linguam Chaldaeam, qua tunc utebatur, transferretur, & sic
 non tantùm docti, sed & plebei textum sacrum legere, & absque
 interprete intelligere possent. De primâ verò scripturæ in Lin-
 guam Chaldaeam translatione, diversæ sese nobis offerunt senten-
 tiae. Quædam jam Esræ temporibus Paraphrasticum usum fuisse
 contendunt, hocque ex *Nehemiâ 8. v. 8* probari posse putant, cujus
 verba describemus ויקראו בספר בתורת האלהים מפורש וגו'
 quæ Talmudici (*citant Hötting. in Thes. Phil. p. 279.*) in *Nedarim
 cap. 4. & Megillah cap. 1.* ita explicant: מן דכתיב וגו' ויקראו בספר
 בתורת אלהים / זה מקרא / מפורש / זה הרגום *b. e. quid significat
 quod scriptum est? Et legerunt in libro Legis Dei: erat scriptura (seu tex-
 tus Hebraeus) explicatè, erat Targum.* Hæc verò sententia, licet Höt-
 tingero arrideat l. e. nobis tamen non admodum verosimilis vi-
 detur, quo minus enim ei adstriplemur, obstat alius locus *Nehem.
 8. v. 2. 3. & 4.* ubi dicuntur omnes, Legem Dei (quam sacer codex
 ספר תורת משה appellat, h. e. eam ipsam Legem, quam Moses
 ipse conscripserat) ab Esrâ in ventam ac prælectam מביניו
 intellexisse. Nam licet non inficiemur, Linguam Hebræ-
 orum in captivitate Babylonicâ maximè fuisse corruptam, at-
 tamen nihil obstat, quò minus Legem Lingua sanctâ prælectam,
 populus adhuc intelligeret, nam כל מבין לשמוע ut vers. 3. l. c.
 Junius versit *omnes apti ad intelligenter audiendum (orant)* unde con-
 stat, Paraphrases tunc temporis nondum fuisse, nam, ut antea di-
 ximus, in usum populi Ebraicam Linguam nescientis conscriptæ
 sunt. Neque ex voce מפורש, ejusdemq; expositione Talmudicâ,
 firmum hujus assertionis argumentum peti potest: פורש enim ex-
 plicare, exponere, declarare, non verò ex una lingua in aliam aliquid
 transferre denotat *vid. Lex. Talm. Bux. p. 1846. & Mercer. Thes. Ling.
 sanct.*

sanct. p. 2249. hinc R. AbenEsra שמרס vertit per שמרס דברי. Sa-
pe citatus Majerus (cujus verba ex parte 2. Phil. Sacr. p. 136. ad scri-
bemus) locum hunc ita explicat: Primum verba Legis clara ac dis-
tingua voce prelegerunt, ac postea subjecerunt dilucidam verborum istorum
expofitionem, sensum scripturae eruentes, ac populum saluberrimis doctrinis
ex praefato textu desumptis informantes. His accedit, quod post capti-
vitatem Babylonicam Prophetæ Haggai, Zacharia, & Malachi
consimiliter Linguâ Ebræa, non autem Chaldaicâ suas conscripse-
runt Prophetias, quod utique non fecissent, si Hebræa Lingua ita
fuisse oblitterata, ut de eâ nihil planè intelligeretur, vide Maier.
l. 6. p. 133. seq. Quædam jam ante dictam captivitatē Chalda-
icarum Paraphraseon antiquitatem extendunt, quibus subscribit
Reuchlinus libr. 3. de verbo mirifico cap. 13. asserens: Antiquiorum
Philosophorum tempore capisse sacram Hebræorum scripturam tanto in ho-
nore, inque tanta & tam frequenti veneratione apud Babylonicos haberi,
usque adeo, ut eam ex propria in Chaldaicam Linguam induci current,
idque circa 56. Olymp. seu ætate Thaletis, qui circa tempora Esaiæ vixisse
creditur. Sed eadem sententia ut ἀναξαρτίου μὲν taceamus, cum
priori non immeritò rejicitur, quippe quæ ita nudè absque ullò
fundamento à Reuchlino proponitur, & si vera esset, procul du-
bio vel levissimum istius assertionis vestigium in antiquissimis
Ebræorum & cæterorum scriptis relinqueret. Optimè omnium
illi sentire videntur, qui non statim quidem post captivitatē Ba-
bylonicam: sed tùm demum, cum Hebræa Lingua ita prorsus de-
generaret in Chaldaicam (quo tempore id factum sit, vid. in Maier. part.
2. P. S. p. 204.) sic ut eam vulgus vix ac ne vix quidem intelligeret,
istas paraphrases conscriptas esse statuunt.

§. II. Sed & hæc Paraphrases, nec ab eodem Autore, nec
 eodem tempore, sed diversis conscriptæ sunt, & hinc varix, nempe
 sex numerantur. 1. Targum Onkelos in Pentateuchum. 2. Jonathanis
 in Prophetas priores. 3. Targum Pseudo-Jonathanis in Legem. 4. Targum Hierosolymitanum. 5. In libros Ha-
 giographos, & 6. Targ. Chamesch Megilloth. Alii duplex tan-
 tùm Targ. constituunt, Babylonicum sc. & Hierosolymitanum,
 Onkelique & Jonathanis in Prophetas Babylonicum, reliquas
 vero

verò Paraphrases, Hierosolym. appellant *Maier. part. 2. pag. 58.*
 Quamvis autem à Variis variæ sint conscriptæ Paraphrases, totum
 tamen V. T. in Linguam Chaldaeam translatum hodie non habemus;
 Nulla enim in Daniele, Esram, Nehemiam & libros Chroni-
 corum visa est Paraphrasis, cujus hæc videtur fuisse causa, quod
 Daniel & Esras quædam capita suæ historiæ Linguâ Chaldæâ con-
 scripserant, & librorum Chron. Paraphrasis ex libris Samuelis &
 Regum peti poterat. Refert quidem Höttingerus in *Thef. Pœt.*
p. m. 252. ex Christiano Ravio, hodiernum in Angliâ, quendam in
 memoratos Chron. libros reperiri Paraphrasin, aut quia hæc de re
 nihil certi constat, esto fides penes Ravium, donec certa testimo-
 nia produxerit. Contra inveniuntur alii libri & librorum versu-
 culi, in quibus sunt duplices, imò vel triplices Paraphrases, ut in
 Pentateuchum, librum Estheræ; sic quoque in Psalmorum, Jobi
 & Estheræ nonnullos versiculos, Paraphrasis sæpe bina vel trina ad
 versiculum unicum reperitur, quorum catalogum vide in *Christi-
 an. Gersonis Wiederlegung des Jüdischen Talmuds p. 225. f.*

§. III. Ea verò quæ de dictis Targumim habemus ordine
 אֵם יַעֲזֹר הַשֵּׁם לustrabimus. Occurrit primò Targum Onkelî
 אֵם אֹנְקֵלוֹס של הרגום in solum Pentateuchum: an enim integram
 Bibliorum Paraphrasin confecerit, prout Galatinus de *arc. Cathol.*
Veritas. l. 1. c. 3 p. 9. & *Fagus præfat. Pampbr. Chald. Pentat. Sc. vo-*
lunt, incertum est, cum contrarium potius ex Hebræorum scri-
 ptis, qui ei solam in Pentateuchum Paraphrasin attribuunt, elici-
 possit *vid. Hötting. l. c. p. 155.* & *Buxt. de Orig. Punct. p. m. 128.* nec
 novâ Paraphrasi opus erat, nam paulò ante Onkelum, in Prophe-
 tas & juxta Galatin. l. c. in Hagiographa, Jonathan aliam conscri-
 pserat, hoc autem an veritati sit consentaneum infra §. II. disqui-
 remus. De hoc Onkelo autem, quisnam fuerit discrepantes in-
 veniuntur Autorum sententiæ. Quidam Titi sororium fuisse, tan-
 demque repudiato Gentilismo ad Judaismum se recepisse autu-
 mant; hanc verò sententiam erroneam esse inter alia ostendit
 temporum diversitas; Onkelos enim secundum communem sen-
 tentiam tempore Hillelis sub Hircano ante natum Christum,
 (*vid. Schikhard. Beckin. Happer. p. Maier. part. 2. P. S. p. 181. Buxt.*
consil.)

consil. de stud. Ling. Ebr. p. 149.) vel ad minimum, tempore Christi & Apostolorum, adeoque ante Titum vixit, *Buxtorff. in Abbrev. p. m. 120. 207.* Vespasianus autem, quem hujus Pseud-Onkeli avum volunt, decem demum annis post Christum natus est, hocque inde probamus, quia anno Christi 79. d. 14. Jun. mortuus est, cum vixisset 69. annos, mensem unum & dies septem, ut habet Calvin. *in opere Chronol. p. 458. edit. Francf.* Jam verò impossibile est, & præter naturam, nepotem ante avum vivere potuisse. Alii cum Aquila Pontico, Versionis cujusdam Græcæ Autore confundunt: sed & hos à veritate aberrare, demonstrat nomen & diversa scriptio, & pronuntiatio; hic noster enim אונקלוס Onkelos, seu ut Galatinus *libr. 1. c. 3.* pronunciat Ankelos, ille verò Aquilas אקילס appellatur, huncque *αὐτὸς ὁμοῦν* ipsi Rabbini teste Hötting. *l. c. p. 255.* refutant. 2. Onkelos sub Julio Cæsare vel Augusto &c. vixit, ut ante innuimus, Aquilas autem sub Hadriano circa annum Christi 117. *Mayer. l. c. p. 183.* 3. Aquilas juxta Patrum consensum *integra Biblia in Linguam Græcam*, Onkelos verò, ut ante dictum, *Legem tantum*, & quidem in *Chaldaam* transtulit. 4. Diversa quoque utriusque in Hebræorum scriptis sit mentio, *vid. Hötting. l. c. p. 376 (de version. LXX. interpr. & Schick. l. c. p. m. 24.*

§. IV. Quod ad ejus versionem, tradunt de ea Talmudici, referente Christ. Gersone *l. c. p. 221.* Mosen hanc ipsam Paraphrasin in monte Sinai accepisse, & per traditionem oralem propagasse, Onkelumque postea, cum illam oblivioni tradi animadverteret, restituisse, unde nec illi quicquam vel addendum vel detrahendum esse. R. Asarja *apud Buxtorff. in Antiq. Punct. p. m. 127.* aliquantulum ab hac sententiâ dissentit, Onkelum hujus Paraphraseos non primum Autorem, sed tantum ejusdem à pluribus mendis & erroribus correctorem his verbis statuens: הלן הוא אונקלוס לא היה מתחיל בהבאת דברי התורה ללשון ארמית אבן און וחקר תקן את המסוכסך מקרבן *i. e. Onkelos non fuit primus, qui incepit emendavit, id quod jam ante confusum & perturbatum erat.* Rabbi Moscheh ben Maimon. *lib. Moreh nebhochim p. m. 289.* On-

B

keluna

*kelum res istas arduas & sublimes quas explicuit, à R. Eleasave, & R. Fe-
 boscbua qui fuerunt sapientissimi inter Israëlitas, accepisse putat. Nos
 neglectis prioribus, quæ figmentis, & falsæ hypothesi involutæ
 sunt ultimam Maimonidis arripimus, ad quam pleriq; tam Chri-
 stianorum, quam Judæorum inelinant, ut patet ex Schikbard. B. H.
 p. 23. Buxtorff. Antiq. Punct. p. 141. Lex. Talmud. fol. 2644. putamusq;
 illum ipsum quidem dictam Paraphrasin conscripsisse, R. Eleaf. &
 Jehosch. tamen in hoc opere Præceptores, ac coadjutores habere
 potuisse. Hæc ipsa Versio autem, ob varias ejus virtutes, præ re-
 liquis omnibus, quibus quasi palmam præripit, commendabilis
 est, eò quod textum sacrum verbotenus (nisi ubi Prophetia, diffi-
 cultas quædam, aut verbum aliquod emphaticum occurrit) expli-
 cet, & in explicandis *על פי מנחם בענין* cum primis cauta sit, cujus
 exempla vid. in Maimon. l. c. p. 32. 71. Imò per totum librum 1.
 illud argumentum argutè & solerter ab isto autore pertractatur.
 Et hoc AbenEsra quoque suo comprobat calculo in *prafat. ryt bmi-
 sâ Bibliis majoribus præfixâ sect. 5.* his verbis: *ומתרגום התורה
 וכלומה* hoc est *qui Le-
 gem Chaldaicè transtulit, fidelissimè transtulit, omniaque ipsius abscondi-
 ta explicavit,* (id quod de hæc Onkeli Paraphrasi intelligendam es-
 se, ostendunt exempla, ex Gen. 49. v. 11. ab ipso postea producta.)
 Hinc tanta ejus apud Judæos dignitas, sicut patem ei, ac textui He-
 bræo autoritatem tribuant, ideoque ad textus Hebræi consonan-
 tiam ei accentus subscripserunt, & hodiernum etiam singulis septi-
 manis ex eâ quandam Parascham legunt, quam lectionem peranti-
 quam esse, & circiter annum Christi ducentesimum expisse, patet
 ex Schalschzalath hakkabbalah f. 37. citante Buxtorff. in Lex. Tal-
 mud. v. *סורא* Sorab. p. 1453. f. quinimò & hæc reliquis facilior, &
 ob illam textus Chaldæi facilitatem incipientium studio accom-
 modatior vid. §. 4. cap. 1. Quamvis autem textui Hebræo præ reli-
 quis prior sit, non tamen planè *על פי מנחם בענין* est, multa enim
 produci possunt exempla, in quibus vel planè à textu recedit, modo
 propria appellativè & per alia nomina propria transferens ut Gen. 4. 16.
אישׁים &c. *אישׁים* זון, *אישׁים* גדי ומטלטל Targ. ארץ נור
 Chald. *אישׁים* קיפיה, *אישׁים* ibid. v. 10. *אישׁים* Targ. *אישׁים*
 חקליא*

אקליא ac si pro שרים in textu esset שרים cap. 14. אברך ver-
 tit מלכא ר מלכא ר מלכא ר &c. *modò verba textus per proflus alienum sensum*
exponens ut Gen. 3. v. 21. כתנות עור Ch. משך דבשוין דיקר ער
 שררה id est, vestes pretiosas super cutem carnis eorum Gen. 48.
 v. ult. בצלותי ובקשותי & areu meo. Chald. וברכותי
 oratione; & precibus meis vid. quoque Num. 10. v. 31. cap. 24. v. 1.
 & 19. Deut. 7. v. 10. &c. *modò fabulis, interdum & traditionibus nimi-*
um indulgens, ut inter alia apparet. ex Gen. 49. Num. 23. & 24.
 Deut. c. 32. & 33. & hæc de Onkelo.

§. V. Altera Paraphrasis, quæ post Onkeli Paraphr. in ver-
 tendo laudem meretur, est Jonathanis Usselidis בן יונתן פרושא
 פרושא Quod ad Autoris personam, ex Hillelis octoginta discipu-
 lis (de quibus in Baba Batra & Succa referente Buxtorff. in Abbr. p. 105.
 multa fabulantur Talmudici) maximus fuit, & paulò ante natum Chri-
 stum floruit. Nonnulli eum eum Psendo-Jonathane, sed tamen
 absque omni fundamento, ut postea dicetur, confundunt: Alii
 ob etymii & nominis convenientiam, cum Theodotione, qui Bib-
 lia in Græcum sermonem transtulit eundem faciunt; qui enim
 Hebrais est Jonathan, seu Jehonathan is Græcis θεοδωτος vel θεο-
 δωτιαν appellatur. Hanc autem opinionem erroneam esse, tem-
 poris, religionis, & generis paraphrastici differentia satis superque
 demonstrat vid. Höring. Thef. Phil. p. 258.

§. VI. Transtulit autem Prophetas priores & posteriores,
 nec contrà, prout Galatin. lib. 1. cap. 3. l. 3. c. 5. l. 10. c. 4. & alibi
 passim opinatur, Psalmos vel tota Biblia; contrarium enim ex He-
 braorum scriptis, qui ei solam in Prophetas adscribunt Versionem,
 nec ullo verbo istius in totam Scripturam Paraphrascos mentio-
 nem faciunt, patet. Quod ad ipsam Versionem, omnium Châl-
 daarum antiquissima, ac idiomate satis puro conscripta; licet enim
 Græca interdum, interdum alia peregrina immisceat vocabula, ut
 Jos. 2. v. 2. Jud. cap. 3. v. 23. cap. 6. v. 19. 1. Sam. 17. v. 20. 2. Sam. 8, 12.
 cap. 16. v. 22. 1. Reg. 12. v. 11. &c. non tamen ab Onkeli stylo mul-
 tum differt, & hinc à Christianis & Judæis eo potissimum nomine
 commendatur, quod dicti Onkeli exemplo, textum plerumque

quæ mōda secuta sit, locosq; de Messia ejusq; officio obscurius lo-
 quentes, clarissimè, ac prorsus Christianè explicaverit, ut patet ex Cl.
 Buxtorf. Lexic. Talmud. Rad. פשוט p. 1268 Insuper Galatinus de arca-
 nis Cathol. Verit. libro I. cit. his verbis eam commendat: *Jonarban*
torum V. T. in Chaldaam vertit Linguam, atq; exi osuit, ita sensum è sensu
traducens, & ita obscurissima quæq; exponens vocabula, ut quacunq; de
Messia dubia & latenter scripta erant, certa atq; clarissima reddiderit, ad id
ut ejus editio, non tam interpretatio, quàm glossa atq; expositio videatur.
 Sic quoq; multis figmentis ejus stabilire auctoritatem Talmudici
 student, asserentes, Angelos eò, quò hanc Versionem conscriberebat
 tempore, auscultandi causà de cœlis descendisse, terram Israelis ad
 aliquod centena milliaria commotam vocemq; cœlitus auditam:
 Quis est ille, qui arcana mea hominibus revelat? imò muscam, vel
 aliud quodvis votatile, si super chartam volaret, absqve ullâ scri-
 ptoris, vel chartæ læsione momentò exustam esse, vide de his & si-
 milibus figmentis plura in Abbr. Buxtorf. pag. 104. & Haveman. Wege-
 leuchte! pag. 9. ff. Quamvis autem textum sacrum in plerisq; cau-
 rissimè transtulerit, sapissimè tamen à textu, & punctationis ana-
 logiâ recedit, ut ostendit Buxtorf. in Antiq. Punct. part. 1. cap. 10.
 Interdum fabulas & traditiones immiscet ut Jud. 5. v. 5. fabulam
 de montium Taboris, Hermonis, Carmeli, Sinai certamine, ubi
 quilibet pro prerogativa sua disputat, quod scil. in suo cacumine
 majestas divina habitare debeat, eadem fabula habetur in Tar-
 gum. Psal. 68. v. 16. 17. Jud. 5. v. 8. ulterius ingentes Sifferæ co-
 pias fabulosè describit &c. &c. 1. Sam. 2. Canticum Hannæ, de
 Philistæis, Sancherib, Nebuchadnezare Græcis, Hamane, Macca-
 bæis & Syris, eorumq; bellis explicat. 1. Sam. 17. v. 8. opprobrium,
 quo Goliath Israelitas affecit refert, verba ipsius in gratiam Phi-
 lo-Chaldæorum adseribimus:

אֲנִי הוּא גִלְיָת פְּלִשְׁתִּי
 דָּמָן גִּרְתָּ דְקַטְלִיתָ תְּרִין בְּנֵי אֱלֹהֵי כְּהֵנִי חֲפְנֵי וּפְנַחַס וּשְׂכִיתִי
 יָת אַרְוֹן קִימָא דֵּי וְאוּבְלִית יְהוּדָה לְכוּרָה דְגֹן שְׁעוֹתֵי וְהוּא
 חֲמֵן בְּקִרְוֵי פְּלִשְׁתָּאֵי שְׁבַע וְרַחֵן אִף כָּל קֶרֶב וְקֶרֶב רְחוּם לְהוּן
 לְפִלְשְׁתָּאֵי אֲנִי נִפְקַ בְּרִישׁ חִירָה וְנִצַּחְנֵה בְּקֶרֶב וּרְמִינָה
 קַטְלִי כַעֲפֵרָא דְאַרְעָא וְעַתְּ כַעַן לֹא אֲכַשְׁרוּ וְתֵי לְמַהוּ רַב אֲרַפָּא
 עֲלִלוּהוּן

ערלווהון ואתון בני ישראל מה גבורה בר לכן שאול דמנחתו
 יתיר מלכתי עליוכון אם גבר גבר הואגו
id est, Ego sum iste Goliath Philistæus ex Gath, qui duos filios Eli Sacerdotes Chophni & Pinchasum occidi, & arcam fœderis divini captivam abduxi, eamq; in fanum Dagoni idoli mei collocavi, fuitq; in urbibus Philistæis septem menses, insuper in omnibus Philistæorum bellis primus ego in acie frai, vicimusq; & occisos sicut pulverem projecimus, nec tamen me dignati sunt iudem, ut me in mille nos maximum constituerent. At quâ fortitudine de vobis meritus est Saul filius Kisch ex Gibeâ, quod ipsum Regem super vos constitutis? quod si vir fortis, descendat & prætetur mecum, si timidus eligite alium &c. Sic Jes. 10. v. 31. maximas Regis Assyrii petinde ut Jud. 5. v. 8. Sistræ copias enatiat, fabulaturq; longitudinem castrorum ipsius fuisse 400. milliarium. & latitudinem colli eqvorum 40. mill. eadem hæc in Talmud. Massech. Sanhedrin habentur, quæ forsan ex hac Paraphrasi desumpta sunt.

§. VII. Succedit Targum quoddam in Legem, quod dicti Jonathanis nomine falso gaudet, ante annos aliquot primum e codice M. S. excusum, cum antea doctissimis quibusvis Rabbinis ignotum esset; ante Galatinum tamen fuisse, inter alia ex ipsius l. i. cap. 3. Cat. Ver. colligitur, ubi ut fidem se illud vidisse inveniat, subjicit ejusdem initium, quod iisdem literis ac verbis hodie in dicta Versione invenitur. Hæc autem an sit *Ἰωνῶν: μῆσις*, vel ab eodem Jonathan, qui Prophetas transtulit conscripta adhuc disquiritur. Judæi, & ex Christianis, Helvicus in tractat. de Paraphr. ex parte Galatinus l. cit. multis argumentis quæstionis affirmativam probare volunt, eum tamen & Stylus stylo Targumico Prophetico prorsus absimilis, & res ipsa, quæ bella Judaismi epitomæ, & infinite admixta fabula contrarium asserant: Illa enim in Prophetas Paraphrasis, Onkeli exemplo textum ut plurimum verbotenus transfert; vid. §. præced. hæc verò commentarius potius Talmudicus, quam Versio vocari meretur: illa paucas & raras; hæc verò quàm plurimas textui immiscet fabulas, & nonnunc quàm historiarum, quæ diu post veri Jonathanis tempora contigerunt, imò ipsius Talmudis in 6. ordines distributi mentionem facit. Quid si ex Buxtorff. Abbr. p. m. 193. asseramus, Judæos, ut

libris majorem conciliant auctoritatem, eosdem ab alieno Autore appellare? quemadmodum enim libro Jezrah, Abrahami, libris Siphra, Tosiphra &c. R. Akibha, ita & huic procul dubio veri Jonathanis Ufclididis nomen praeposuerunt; Majer. part. 2. P. S. p. 57.

§. VIII. Rationes, quibus Helvicus nostram sententiam infringere vult, ex Schikh. Bech. Happ. p. 31. adscribemus, & ad illas breviter pro ingenii modulo respondebimus. Dicit Schikhardus loc. cit. has potissimum Helvici rationes esse, quibus persuasus, suam sententiam defenderit. *I. Quia multa egregia de Christo, & Religione Christiana in eo exstant testimonia, quae Judaeus aliquis recentior tam facile non inferuisset.* Resp. 1. tot testimonia, quae fidem nostram luculenter stabiliunt, ex hoc Targum produci non posse, quot ex Veri Jonathanis. 2. Adductum ipsius testimonium, quod Schikhardus formalibus verbis in Targ. Hierosol. exstare testatur, potuisse hunc Pseudo-Jonathanem ex dicto Targ. Hierosol. quod ante ipsum fuit, desumere, idem esto de aliis locis judicium. 3. licet recentiores plerique fabulis indulgeant, & in Christum, Christianamque religionem iniquiores esse soleant, non tamen negandum vel paucos saltem reperiri.

Quis meliore luto finxit praecordia Titan.

quique coacti quasi nonnunquam verae sententiae subscribunt. *II. Quia in plerisque cum Targum Hierosolymitano convenit, & ita quidem, ut nonnunquam eadem verba retineat.* Resp. id ab Helvico afferri in propriae causae jugulum, facile enim, ut ante diximus, potuit fictitius & laryatus iste Jonathan ex eodem Targum describere. *III. Quia non est verosimile Jonathanem a Prophetis exorsum fuisse suam Versionem, cum Pentateuchus crebrioris usus esset apud Judaeos, nec tunc temporis a quopiam Versus esset, & notum sit Onkelum post Jonathanem demum vixisse ac vertisse.* Resp. 1. Licet concedamus, Jonathanem Legem aliquando vertisse, non sequetur, hoc ipsum esse Veri Jonathanis, contrarium ex §. 7. patet. 2. Arbitramur, jam ante Jonathanem alias quasdam Versiones in Pentateuchum fuisse, quae hodie deperditae sunt. 3. & licet haec omnia negeantur, potuit tamen verus Jonathan ob causas hodie ignotas, citius Prophetas, quam Legem vertere, quam si vertisset, procul dubio id Hebraeorum annales & monumenta non reticissent.

§. IX. Jam

§. IX: Jam verò Schickardus oggerit quædam, quæ Helveticus possit regerere, & excipere, & quidem *I. Non sequi: Codex aliquis nuper typis primum est divulgatus, ergò antequam ederetur in lucem planè non ullibi locorum extitit. Sunt verba Schick. pag. 31, sed fatemur, i. hoc non sequi, & si sequeretur, nullus planè liber ante inventam artem Typographicam scriptus bonæ esset notæ, sed omnia, etiam antiquissimorum Autorum scripta essent in Galis-
muâ. 2. resp. nos ita nudè non argumentari, sed inde nostrum argumentum deducere, quod hicce liber ante sui editionem doctissimis etiam Rabbiniis, Maimonidi, Jarchio, Kimchio, &c. &c. qui plerumq; in suis explicationibus Biblicis has Chald. Paraphrases citare solent, imò ipsi etiam Talmudistis, qui sæpe Onkeli & Veri Jonathanis Targum mentionem faciunt, vid. S. 4. & 6. ignotus fuerit, quod utiq; non esset, si Verum Jonathanem autorem agnosceret, quæ ratio enim, cur Judæi Jonathanis in Prophetas Paraphrasin adeò venerarentur, & usu quotidiano tererent, hanc verò in Pentateuchum, quæ majori sanè ipsis usui fuisset, adeò neglexissent? Quod pag. 32. *Autores quædam viderint* adducit, parum nostræ sententiæ officit; quod enim ad Rab. Menachem de Rakenath, potuit ille (si ipsi fides adhibenda, de quâ tamen ipsi Ebræi eum suspectum habet) Veri Jonathanis in Legem innuere, si modo aliquam conscripsit, quam tamen, si quæ fuit, Pseudo Jonathanis esse ex supra citatis rationibus negamus. *II. Dictionem adeò dissimilem non esse in hisce Targumim, & diversa Autoris esse potuisse instituta.*
Resp. Primum frustra afferri, si enim stylus in utroq; dissimilis non est, quid dissimilius esse potest? quod ad alterum, non negamus, Autorem aliquem interdum pro diversa instituti ratione posse prolixiori & contradictiori stylo uti, quemadmodum videmus ipsum Ciceronem nonnunquam fecisse, interim nemo tam stupidus erit, qui nesciat distinguere inter ipsius Ciceronis, & Scotti, Thomæ, &c. stylum, eadem hic ratio. *III. Non ob stare quod crebrè fabulas immisceat.* Resp. 1. quod hoc sit præter morè Veri Jonathanis, 2. quod fabulæ seipsas prodant, & Autorem suum arguant recentioris ævi, v. g. fab. de sex ordinibus Mischnæ, &c. Licet enim Schickhard. pag. 35. Mischnam ante Jonathanem quodammodo extitit.*

exitisse velit, id tamen de illo sextuplici ordine, in quem post Jo-
 nathanem demum circa Annum Christi 230. à Rab. Jehudah Hak-
 kadosch. relata est verum esse, quis dicet? IV. Quod denique de
 mentione Constantinopoleos profert, nullo modo vel ad speciem sal-
 tem excusari potest, quod enim de Spiritu Jonathanis Prophetico
 attulerat, id ipsum non immeritò pag. 34. repudiat. V. Quod ve-
 rò subjicit; *Judaos solere nomina propria in vetustis libris mutare, &
 ad sua accommodare tempora*, tum demum credemus, quando ex hu-
 jus sententiæ defensoribus luculenta hujus assertionis testimonia
 produxerit; & licet in aliis id fieri probari possit, quo minus ta-
 men idem hoc in loco contigisse statuamus, obstat, quod id (si mo-
 do factum) ipsi Judæi non reticuisissent, & quomodo, si hunc Pen-
 tateuchum interpolassent, quædam eliminando, quædam adden-
 do, nusquam planè leviculum saltem hujus Versionis vestigium re-
 linquere potuissent? *vid. Majer. Phil. Sacr. part. 2. p. 48 ff.* Ast cu-
 juscunq; sit Autoris, vel Antiquitatis, multum Christianis contra
 Judæos proderit, quibus in exponendis vaticiniis ac fidei dogma-
 tibus sæpissime contradicit, ut exempla ubivis obvia satis probant.

§. X. Quarta Paraphrasis dicitur תרגום ירושלמי Targum
 Hierosolymitanum, à dilecto Hierosolymitanâ, quâ conscripta sic
 appellata, (de quâ Dial. *vid. Majer. Phil. Sacr. part. 1. p. 81. & part. 2.
 pag. 76. f.*) & serie non continuâ, sed interruptâ in Pentateuchum
 conscripta est. A nonnullis, ut supra §. 2. diximus, reliquæ etiam
 Paraphrases, quod eodem, vel huic non multum ab simili sermonis
 genere conscriptæ sunt Targum Hierosolymitanum appellantur, in
 specie verò, hoc ipsum in Legem fragmentum ita dicitur. Auto-
 rem habet ipsis adhuc Judæis ignotum, & sic etiam, quo tempore
 conscriptum sit, hodie incertum est. Galatinus, ut cæteras Para-
 phrases confundit, ita etiam hujus Autorem Onkelum *lib. 7. cap. 2.*
 statuit, inter alia hæc scribens, quod ejus Paraphrasis his verbis
 נכונת &c. incipiat, quæ tamen non in Onkeli, sed in hac Hiero-
 solymitanâ habentur. Helvicus in tract. de Paraphr. Chald. ante
 urbis Hierosolymitanæ *מבואר* jam existisse innuere vide-
 tur, dum ex Academia Hierosolymitana produxisse, atq; in usum vulgi se in-
 sinuasse scribit. Schikhard. verò pag. 36. cæteris Paraphrasisbus multò
 juniorem,

juniozem adeoq; cognomini, hoc est, Talmudi Hierosolymitano, ferè eorum fuisse, arguit. Quicquid sit de Tempore, ex stylo constat, hoc Targum multis quidem autoribus conscriptum, collectore autem uno compilatum esse, in quam sententiam postea ipse Schikhard. p. seq. descendit, eamq; seriò defendit, vid. *Œ Maier. part. 2. P. S. p. 43. 44. 58. 59. 69. 228. f.* Multa in super cum quoad res, tum quoad verba cum Pseudo-Jon. Paraphr. habet communia, & hinc quoq; factum, ut Drusius hanc cum illa confunderet, dum (citante Cartwigh praefat. annot. in Genes.) *ad difficil. loca Num. c. 25. se in eâ sententiâ, videlicet Targum illud, quod Jonathe (in Legem sc.) attribuitur, esse Targum Hierosolymitanum profiteretur, hancq; suam opinionem, ex quorundam locorum convenientia probare annicitur, vid. Œ alia ipsius verba in Maier. Phil. Sacr. part. 2. p. m. 57.* At quamvis magna sit in illis convenientia, non tamen unum idemq; Targum potest esse, cum & alia inveniuntur exempla in quibus prorsus discrepant, v. g. Genes. 1. v. 1. cap. 4. v. 16. & v. 10. Exod. 14. v. 24. 25. & c. vide Hötting. Thef. Phil. p. m. 260. f.

§. XI. Sequitur Targum in Hagiographa של כחובים הרגום quod nonnulli R. Josepho, cognomine סגור נהור (seu ut Cl. Buxt. in Lex. Talm. p. 1432. & 2644. vertit *Lusco*) tribuunt, de quo Talmudici, citante Cocc. in Sanhedr. p. 326, fabulantur; illum, cum captus luminibus esset, hanc Paraphrasin memoriter recitasse, eamq; postea per oralem traditionem propagatam fuisse. Galatinus varios putat, modò Aquilam quendam, qui citante Schihh. p. 24. passim in Bereschith rabba, & in Talm. Hieros. Moëd. Katon, allegante Buxt. in Lex. Talm. p. 250. citatur, modò Jonathanem Uscelidem, modò supra nominatum Josephum hujus Paraphraseos Autorem putas. Sic enim l. 1. c. 3. *Alij, inquit, Jonathan ipsum nequaquam Psalterium traduxisse dicunt, sed potius illud à R. Aquilas, & à R. Josepho Cæco in Chaldæam versum affirmant.* Ita l. 3. c. 5. *Verum quidè est, translationem Chaldæicam non esse Ionathæ, est enim, ut pleriq; placet R. Josephi cæci, sive ut alij volunt, Rabbi Aquilas.* Quod autem procul dubio Aquilas quendam Paraphrasin, aut in juria temporum deperditam, conscripserit ex Buxt. l. c. patet, sic enim verba Ebr. Psalm. 48. vers. ult. תדגם עקירם אתנסימה dicto loco Talmudici scribunt: *עולם שאין בו מות* verba almut b Aquilas transfert à θανασία id est, mundus in

C

dui in quo non est mors. Kimchius in comment. Ps. 6. v. 7. & 8. ad vo-
 cem אֲשֶׁר & עָלָה item Psal. 18. v. 2. citat ex Targum verba
 אֲשֶׁר וְעָלָה &c. ista autem an ex Aquilæ, vel Jonathanis (si quæ-
 sivit) desumpserit h. l. non disputabimus. Sic etiam in commenta-
 rio Psalmorum prorsus ab hodierna Paraphrasi discrepat, ut ex
 Psalm. 23. & passim ex Psalmorum superscriptionibus patet, nec ul-
 lo verbo ipseus mentionem facit, cum alitas creberrimè suam tex-
 tus explicationem ex Paraphrasi Chaldaicâ probet, unde concludi-
 mus, hanc hodiernam Paraphrasin, vel tempore Kimchi circa 12.
 seculum nativ. Chr. qvo Kimch. vixit, nondum fuisse, vel eandem
 non esse, qvam in Sanhedrin Talmudici R. Josepho assignant. Alii
 qvos inter Buxtorff. in consil. de studio L. Ebr. p. 151. de genuino
 Autore dubitant. De hoc ipso R. Josepho Cæco autem Galatin.
 libr. 8. cap. 17. & cap. 24. scribit: *illum annis ferme trecentis & qua-*
draginta post Christum, & trecentis post secundi templi everisionem clarif-
se: qvod si verum, sequitur, illam Rabh Jose Versionem post con-
 sarcinatum Talmud Hierosolymitanum, qvod circa annum Christi
 230. à R. Johannan exaratum est, fuisse conscriptam. An autem Jo-
 nathan Usselides in Psalmos qvandam Paraphrasin conscripserit, à
 multis dubitatur: Galatinus quidem in libro de arcanis Catholi-
 cæ veritatis eam sæpissimè citat, summisq; laudibus commendat,
 ita enim lib. 10. cap. 4. de eâ loquitur: *Cujus quidem (Ionathanis sc.)*
interpretatio in Psalterium, quamvis rarissima sit, non tamen neganda est,
cum passim non solum à nostris, sed & ab ipsis Hebræis allegetur. & libr. 1.
 c. 3. Editio quoq; ipsius Ionathæ in Psalterium penes paucissimos est, quam
 qui habent, pro viribus occultant, propter mysteria fidei Christianæ, qua
 continet. Verùm quia ipsi Talmudistæ haud obscure contrarium as-
 serant, non possumus solâ Galatini autoritate freti id ipsum affir-
 mare; dicunt enim citante Buxt. in Abbrev. p. m. 106. in tract. Me-
 gillah c. 1. qvod cum hicce Jonathan Hagiographa transferre inci-
 peret, vox cœlestis כִּתְּוֹרָה (de quâ vide Lex. Talmud. p. m. 320. f.)
 ipsum his verbis כִּתְּוֹרָה h. e. sufficit tibi, quia in his libris revelatur
 adventus Messia, cohibuerit, ipseq; postea ab eorum translatione
 destiterit. Nulla in super, etiam in antiquissimis Hebræorum libris
 hujus Jonathanis Paraphraseos fit mentio, unde probabile appa-
 ret, Galatinum, ut alios nonnullos Autores, ita procul dubio hanc
 etiam

etiam Paraphrasin, ad Judæorum *שלח עשק עו' אס* eò fortius constrin-
 stringendam, effingere potuisse, vid. Spanhem. dub. Evang. part. 2.
 pag. 477. & Leusd. Phil. Ebr. dissert. de nominib. divinis 27. pag. 290.
 Quod ad ipsam Versionem, omnium reliquarum difficilima, stylo
 constat in æquabili multisq; Syriasmis, teste Buxtorff. in consil. de
 stud. L. Heb. referto, unde nec à doctioribus Judæis, nisi aliarum
 eum primis Syræ, Linguarum aliquali cognitione imbuti sint, pri-
 mo intuitu intelligi potest vid. Hötting. Thess. Phil. p. 259.

v. XII. Ultimum est Targum quinq; libellorum Cantici Can-
 ticorum Ruth, Thren. Jerem. Ecclesiast. & Esther *הרבים של המות*
תלילות De hujus Autore non immeritò dubitatur, nisi ex stylo ali-
 quid certi, attamen probabiliter, definiamus; qui si cum Pseudo-
 Jonathanis stylo conferatur, apparebit, hoc & Pseudo-Jonathanis
 Targum eundem habuisse Autorem, id quod demonstrat: 1. *Dialecti*
Hierosolymitana in utroq; convenientia, & peregrinorum vocabulorum
consonantia vid. quæ cap. 1. §. 4. scripsimus, nec in ullâ Paraphrasi
 tot occurrunt peregrina vocabula, quot quidem in hac & Pseudo-
 Jonathanis, minimaq; in commentandi genere cernitur differen-
 tia, nisi quod hæc, Pseudo-Jonathanis Paraphr. prolixitate quo-
 dammodo superet. 2. *Fabularum frequentia* nam ob nimiam fabu-
 larum multitudinē ita detorquent textum, sic ut eundem in pror-
 sus alienum sensum transferant, unam etiam eandemq; fabulam
 uterq; iisdem verbis recenset e. g. de lapide foundationis cui nomē
 tetragrammaton in scriptum erat de quo vide L. T. p. 2541. de tabu-
 lis Legis earumq; materiâ, sc. ex quonam lapide excisi fuerint Cant.
 1. v. 11. Exod. 24. v. 12. & v. 10. Conf. Cantic. 2. v. 17. c. 3. v. 1. & Exod.
 32. v. 25. Ruth. c. 1. v. 17. & 18. de 613. præcept. de Talmude & Misna
 Cant. 1. v. 2. Thren. 2. 19. & in Ion. Exod. 26. v. 9. Quamvis autem
 multis scateat fabulis, pauca tamen in eâ reperiuntur, quæ ceu flos-
 culi è spinis & tribulis eminent v. g. Thren. 2. v. 20. fit mentio Za-
 chariæ occisi, quam, cum ad illustrationem Matth. 23. v. 35. faciat,
 adscribemus: *אם הווי למקטל כבית מוקדשא דיי כהנא ונבייא*
כמא דקטלתון ית זכריה בר עדו כהנא רבנא ונביא מהימן
כבית מוקדשא דיי כיומא דכיפוריא על ראוכח יתכון דלא תעברון
יי קרם יי i. e. *decetne occidere in sanctuario sacerdotē & Prophetas?*
sicut vos occidistis Zachariam filium iddonis Archi sacerdotem, & Pro-

phetam veracem in sanctuario, ipso die expiationis, cum vos arguisset, ne malum perpetraretis in conspectu Domini. Libellus Estheræ (qui etiam à Masorethis in specie מְגִילֵת אֶסְתֵּר vel מְגִילֵת אֶסְתֵּר appellatur) bis in Lingvæ Chaldæam translatus est, hâc tamen differentia, quod Targum posterius adhuc magis, quam prius fabulis indulgeat. Meminit quoq; Galatinus lib. 3. cap. 2. alicujus Paraphræcos in Cantic. Cant. quam Ionathani cuidam adscribit, hodiernam autem in dictum libellum, Hierosolymitanam appellat; sed cum ista Ionathanis injuriâ temporum sit deperdita, eam omittimus.

CAP. III.

DE USU ET AUTORITATE TARGUMIM.

Recensetur Usus Targumim, quem conferunt, tum ad Lingvæ Chaldææ cognitionem, tum ad textus Hebræi explicationem, tum ad rituum variorum contemplationem, tum denique ad articulorum quorundam fidei confirmationem. Deciditur quæstio, an תַּרְגּוּמֵי מִשְׁנָה nonnunquam denotare possit מִשְׁנָה וְעַל מִשְׁנָה. Differitur ex eodem T. de Angelo Fœderis &c. item de Autoritate Targumim, quanta Judæis? Non est authentica Christianis. Disquiritur, an Paulus 2. Tim. 3. v. 8. ex T. Pseudo Jon, quædam desumerit? An etiam Christus allegarit, vel citârît Targum.

§. I. Postea quam, quid de Targumim, eorundemq; Autoribus sentiendum sit in præcedentibus explicavimus, restat jam ad eorum USUM accedamus; Qui quamvis multiplex sit, ut vix describi queat, nos tamen, ne brevitatis limites excedamus, præcipuum enumerabimus. Et I. quidem inserviunt dictæ Paraphræses *perfectæ Lingvæ Chaldææ cognitioni*, nam ex istis in Daniele & Esrâ paucis capitulis, nemo Chaldæismum perfectè addiscet, nisi Chaldæicarum Paraphræsum diligentem lectionem illis adjungat; cum enim præcipui & antiquissimi Judæorum libri v.g. Zohar, Talmud utrumq; &c. dialecto Chaldæâ sint conscripti, necesse est, ut, si intelligi debeant, eorum dialectus & stylus ex Targumim (nam alios libros dialecto Chaldæa conscriptos non habemus) addiscatur. 2. *Priscæ Judæorum historia, antiquisq; ritibus*, quo nomine commédantur potissimum Paraphræses posteriores, Ionatha-

Nos quidem in presentiarum, omnes ejus rationes non discutimus,
 contrarium tamen ex luculentissimis quibusdam exemplis patere ar-
 bitramur, quorum nonnulla apponemus. Sic enim Onkelos verba
 Gen. 28, 31. והיה יתרה ליה לאלהים *ויהי יתרה ליה לאלהים*
 ubi, qui verba Paraphrastæ de *ויהי יתרה ליה לאלהים* explicare vo-
 lunt, videant, ut commodam eorum explicationem producant. Num.
 11. v. 23. הקצר היר יי ותעכב *etiamne verbum Do-*
mini impeditur? ubi & illud notandum, quod postea in eodem versu
 pro Hebr. דברי non dicat *מימרי* sed *מהגמרי* Conf. Gen. 31, 49 Gen. 6, 7.
 Num. 21, 6. Deut. 3, 22. c. 5, 4. c. 18, 19. c. 31, 6. Jonathan 1. Sam. 4. v. 8.
 מן וישוכננה מיד מימרה דיי *vertit* מימרה דיי *2. Sa-*
mauel. 6, 7. ויכהו האלהים Targ. *וּמַחֲהוּ הַמֶּן מִימְרָה דִּי* & *percus-*
fit verbum Domini Uzam 2. Sam. 24, 14. *נחמסר ביד מימרה דיי* conf.
 1. Reg. 9, 7. cap. 18, 24. 2. Reg. 11, 16. & c. in Targ. Hierof. Gen. 19. v. 24.
 ויהוה המטיר *Chald. מימריה דיי* Jonathan *eadem verba sic transfere*
ושמיע מימ דיי נחתו עליחון אשא מן קדם מימרה דיי
 שום מימרה *Parascha 14.* כקל צלותה ואמר במימרה למחן:
 In Jonat. Gen. 11, 7. 8. אתגלי מימרה דיי עלווי קרתא *apparuit ver-*
bum Domini super urbem Num. 10, 35. 36. hæc leguntur: *Fuit Moses stans*
in precatone, orans, & petens misericordiam à Deo, dicendo כרון
אתגלי מימרה דיי *revelbre nunc ô verbum Domini, item כרון מימרה דיי*
revertere nunc ô Verbum Domini, eadem in Targ. Hierof. l. cit. habentur.
 Hæc & similia, in quibus tales actiones & prædicata vocabulo
 מימרה tribuuntur, quæ de verbo *ויהי יתרה ליה לאלהים* dici neutiquam possunt,
 accurate si quis perpenderit, nulli dubitamus, quin ea tutò contra Ju-
 daeos usurpari posse, facile nobiscum concesserit. Vid. Hötting. Histor.
 Creat. p. 53. seq. Havem. l. c. 9. ex parte Galatin. l. 6. cap. 2. & l. 3. c. 2. ff.
 §. III. Sed & alia in Targumim occurrunt, ex quibus Personam Mes-
 fix, ejusdemq; Deitatem veteribus Judæis haud incognitam fuisse de-
 monstrare possumus. Sic Gen. 16, 14. באר להי רואי Onkelos vertit
 בירא דמלאך קיימא אתחוי עלה *i.e. putens, penes quem Angelus fact.*
conspicitus est, quæ verba si cum Malach 3, 1. conferantur, per hunc An-
gelum fact. neminem nisi secundam SS. Trin. pers. intelligi manifestû
deprehendemus, hocq; ipsi etiam Rab. conscientia convicti fatentur,
 & inter eos primus R. D. Kimchi com. ad h.l. his verbis: הארתו הוא

conf. Esch. s. v. ult. c. 6. tot. c. 9, 14. 15. de patibulo ab Hamane exstructo Ecol.
10. v. 20. c. 4, 13. 14. Toren. 5, 3. & c. vid. quog, Maimon. Mor. Nebhoeb. pars.
1. cap. 48. & 66. Hinc recentiores Rabbinī (teste Serrario, Fagio & ex iis-
dem Cartwrigth præfat. annotat. in Gen.) in comment. suis, ab his Pa-
raphrasibus sapissimè recedunt, utut Galatin. l. 1. c. 3. *Judeos parem illis,*
ac textui Hebræo auctoritatem, & talem quidem, ut nemo ipsis contradicere
audeat, tribuere, asseveret. Et si autem multæ in iis occurrunt fabulæ, quæ
quibusdã, illas Christianorum manib⁹ potius eliminandas, quàm ulli com-
mendandas svadere videntur, id tamen nobis, qui supra verum earundè
usum asseruimus non magnopere officit; nam I. Nos non defendendim⁹
earum *avbærta*, 2. Non statuimus, omnium esse eandem auctoritatem :
nec 3. plus ipsis, quàm alii interpreti tribuimus. Interea tamen, ut præ-
clare censet Cl. Buxtorff. præf. in Lexic. Chald. Syr. quatenus illæ caput
aliquod Christianæ religionis confirmant, aut sententiam aliquam Chri-
stiano sensu illustrent, non solum id magnæ contra Judæos est auctoritatis,
sed & Christianos confirmat, eam doctrinam, olim in priscis Judæorum
Scholis non fuisse incognitam.

§. V. Postremò & illa discutienda est quæstio, *an Christus & Apostoli,*
quæ iam ex Targumim in N. T. citant, vel allegant? id quod Schikh, præf.
in Bechin. Happ. his verbis defendit : *Quæ de Antiquitate Targum Jonath.*
Uzielidis conjecturaliter tantùm disputavi, ea ex Paulino loco 2. Tim. 3, 8. sunt
multò etiã probabiliora, quando Apostolus Jannesum & Jambresum Mosi re-
stitisse commemorat, qua nomina Magorum Egypti, nuspiã in scripturis, et in
prædicto Targum in Exod 7, 11. expressa reperiuntur, quasi omninò is, dum ad-
bus ad R. Gamalielis pedes sedens, Phariseismum disceret, & c. hunc celebrem
Legis Pamph. legerit. Hæc v. sententia Schikh. superiùs abundè à nobis re-
ferata est, dum probavimus, hoc Jonath. Targ. planè *ἰαρολιμῶν*, &
sequioribus demùm post Paulum seculis, ab incerto quodã Autore editũ
fuisse; & sanè nomina illa Jannes & Jambres, Paulus non ex hoc Ionath.
Targum, quod tum non erat, sed ex traditionibus Judæorum *παρολιμῶ-*
δῶν refert, in quibus crebrò memorantur, ut patet ex Buxt. Lex. Talm.
p. m. 945. ff. Sic nec possumus eorum subscribere sententiæ, qui Christũ
in cruce pendentem verba Ps. 22, 1. *Eli Eli lammah asabthani* ex Paraphr.
Chald. desummissè asserunt, nam 1. adhuc dimicant isti Autores, an Christi
hæc verba Hebraicèan Chald. protulerit. 2. Si Christus ista verba ex Chal.
Paraphr.

Paraphr. citavit, citavit vel ex hodierna, vel ex aliâ quâpiam: non autem ex hodierna, illa enim pro מלחמא habet מלחמה; si ex alia, producenda erit, alias enim ista assertio, eâ quâ affectur facilitate rejicietur. Nos potius Cl. Majero ad stipulamur, quâ Christum Lingvâ tum temporis vernaculâ, i. e. Hierosolymitanâ hæc verba protulisse fusè probat part. 2. P. S. à pag. 78. ad 89. vid. præterea Lud. de Dieu commentar. in Evang. p. m. 145. & p. 235. f. Nos pro hisce decernimus.

SOLI DEO GLORIAM.

COROLLARIA.

I.

Quæ supra cap. 3. §. 1. numer. 1. 3. 4. de usu Paraphrasi-um Chaldaearum diximus, ea quoque optimè de Syriacâ N. T. Paraphrasi dici possunt.

II. In V. T. textu Hebræo Chaldaismos inveniri, cum Maiero ex part. 1. P. S. à p. 301. ad 323. salvâ Lingvæ Hebr. puritate, asserere non possumus.

III. Ast in N. T. præter plures Hebraismos interdum Chaldæo-Syriasmos intermisceri deprehendimus vid. Glass. Philog. Sacr. pag. 233. f.

IV. Chaldæam Lingvam esse Hebrææ dialectum contra Maier. part. 1. P. S. p. 70. ff. defendimus.

V. Falluntur, qui literas Hebræorum genuinas penes Cuthæos s. Samaritanos, hodiernas v. Chald. esse volunt.

VI. *Chaldæus* nonnunquam in sacris denotat *Astrologum*, sive is Chaldæus, sive ex alia natione fuerit, hinc scribit R. Aben Esra Dan. 2. v. 2. כשרים הם חכמי המלך id est, Chaldæi isti fuerunt Astrologi.

VII. Vox Chaldæa אב Rom. 8, 15. Gal. 4, 6. Marc. 14, 36. vim affixi primæ personæ in se habet, sic ut non absolute *patrem*, sed & *patrem meum* de notet, Chaldæa namque Paraphrases Hebr. אב *pater meus*, semper per אב transferunt.

Ad:

Ad Praecellentem
DN. STEPHANUM MASIUM,
VISMARIENSEM,
SS. Th. & Philologiae Orientalis
Cultorem floridissimum,
Amicum & Convictorem jucundissimum.

Quæ benè, quæ pravè recutitus sentiat ordo
de Targum Hebraei fontis, Amice, notas.
Nunc sedet, in Solem vigilatam mittere Lunam
divisisq; Anglis orbe, probare *Rosam*.
Scilicet haut soli quisquam sibi nascitur: ergò
fas est communi consuluisse rei.
Perte non melior saltem: sed doctior orbis
esse potest: studii, quod potes, adde decus.
Qui virtute potest attollere nominis ævum
Cum moritur, Phœnix incipit esse sibi,

Celerr. Amico & Convictori optimo

A. Varenius.

Non fat, domi latuisse; jam audes publicum
Spectare, TARGUM differens, tum oracula
Divina, quæ non ponè spectasti. Bonum
Factum! patebit ausibus tuis honos.

*Suo amico ac commensali
gratul adpos.*

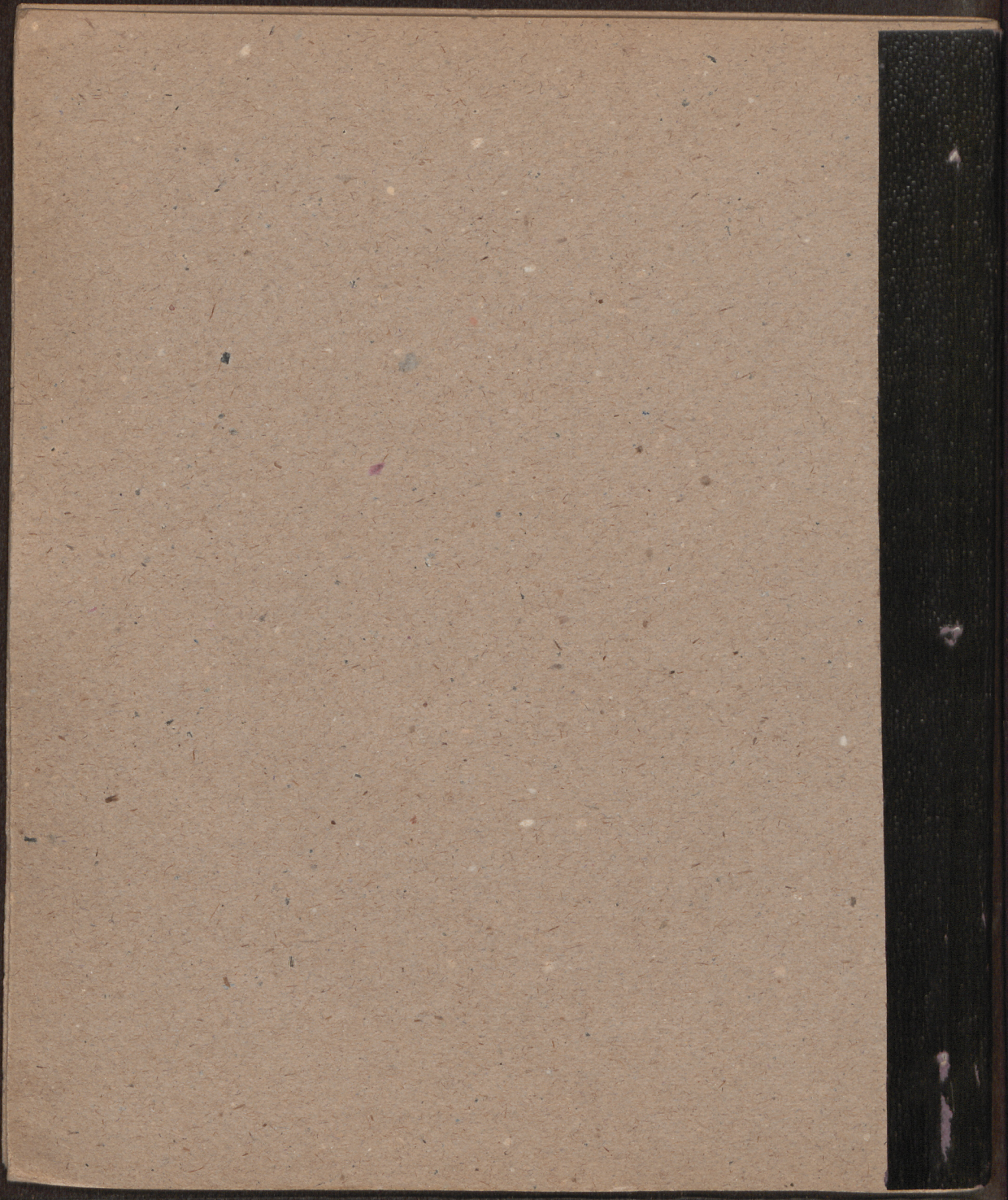
M. Jacobus Lindemann,
Rigenfis.

מלאך המשיח והוא מלאך הבריה i. e. *Per vocem מלאך intelligitur Messias Rex, qui est Angelus fœderis confer quæ habet R. Mos. Gerund. comm. ad Exod. 3, 2. ex Dn. M. Joh. Frischmut. disputat de Ang. fœder. c. 2 §. 8 & 9. ex quibus apparebit, Hebræos etiã recentiores ita de hoc Angelo loqui, ut parùm à nostrâ sententia abesse videantur, dum eidem talia attribuunt prædicata, qualia ex Nov. Test. Messie adscribunt Christiani. vide etiã Cl. Buxtorff. exercit. de Area fœderis p. m. 130. ff. Jonathan Gen. 4. 1. קנתי לגברא מלאכא דיי sic transfert קנתי איש אה יהוה, acquisivi virum Angelem Domini, & sic in cœteris.*

§. IV. Quamvis autem Usus Paraphrasium sit maximus, nos tamen nihil iisdem non tribuendũ esse arbitramur, & facile eisdem inueniemus, si quis consideret, quot modis, partim textus sacri *Quædam* & genuinum sensum obscurarint, partim fabulis & figmentis Talmudic. contaminarint, partim eidem, aperte contradixerint. Omnia fusius diducere, nec temporis nec instituti nostri ratio permittit, pauca tamen annotabimus. Quod n. ad *Onkelum*, licet ipsius Paraphrasis reliquis sit anteferenda, eum tamen nonnunquam impegisse, supra cap. 2. §. 4. demonstramus. *Jonathanis in Prophet.* vitia quædam annotavit Christian Gerson *Witzgibung des Jüdischen Talmuds* p. 223. Altera verò *Jonathanis* innumeris scæter fabulis, hocq; inde apparet, quod primo statim Genes. cap. textui sacro fabulas suas (1) de Lunæ cum Deo disputatione, ejus demq; diminutione, v. 16. (2) de Leviathane v. 21. (3) de colloquio Dei cum Angelis v. 26 (4) de Deo hominem ducentis & 48. membris, 350. nervis creante v. 27. &c. immisceat. *In Hieros. Parasf.* 7. quinque fabulosa enarrantur miracula, quæ in itinere Jacobo contigerunt, *parasf.* 8. Gen. 32, 26. quod Jacob & Esau fleverint, hic, quia hebetes facti erant dentes ipsius, alter propter glabritiẽ colli sui *parasf.* 12. Gen. 50, 1. de lecto Jacobi aureo, ejusq; monumento à filiis ipsi erecto, *parasf.* 49. quod Og Basanis Rex jam Abrahami & Saræ temporibus vixerit, ideoq; à Mose, eo quod Abrahamũ interficere voluisset, occisus sit. *In Targum. Cetubhim* vide fabulas Ps. 50, 10. de Behemoth, Leviathã, & prægrandi avi Bar Juchne de quã vid. Bux. Syn. Jud. p. m. 457. f. Ps. 68, 9. & 26. Ps. 118, &c. *In Targ. Cham. Megill.* primo statim cap. v. 5. quod eo ipso tempore, quo vitulum aureum erigebant Israelitæ, Æthiopum formã, postea v. cum resipiscerent, angelicã formã apparuerint c. 8. v. 1. 2. & 5. Convivium Israelitarum resurrectio, & volutatio corporum per, meatus subterraneos, tempore Messie fabulose describitur, *Ruth.* 4. v. ult. de morte Isai fabulosa quædam enarrantur,

conje

